

Hellenic Mail

M A G A Z I N E

Ντανιέλ Όρεν

Μαριάντζελα
Χατζησταματίου

2026 NEW YEAR'S E D I T I O N



WWW.THEHELLENICMAIL.GR

Σε ένα κόσμο γεμάτο προκλήσεις
ευχόμαστε το αστέρι της νέα χρονιάς
να μας οδηγήσει σε ένα δρόμο γεμάτο
φως και ελπίδα!

Καλή χρονιά!



Hellenic Mail

M A G A Z I N E

PUBLISHER & CONSULTING EDITOR Maria Siafakas | ASSISTANT EDITOR Maria Elisa di Alessandro
HELLENIC MAIL MAGAZINE - NEW YEAR'S EDITION 2026

HELLENIC MAIL - FREE PRESS 107, SOLONOS STR. 106 78 ATHENS GREECE | mailhellenicpress@gmail.com



**ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ,
ΣΕ ΚΑΘΕ ΑΓΟΡΑ!**



250 ΠΟΝΤΟΙ = 3€

Κατέβασε εδώ
το App





ΝΤΑΝΙΕΛ ΟΡΕΝ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ: ΜΑΡΙΑ ΕΛΙΖΑ ΠΟΛΙΤΗ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΑΜΕ ΤΟΝ ΔΙΑΣΗΜΟ ΜΑΕΣΤΡΟ ΝΤΑΝΙΕΛ ΟΡΕΝ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΕΡΝΤΙ ΤΗΣ ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ, ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ RIGOLETTO. ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΠΟΥ Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ ΚΑΤΑΞΙΩΜΕΝΟΣ ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ, ΚΑΘΩΣ ΕΧΕΙ ΔΙΑΤΕΛΕΣΕΙ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΒΕΡΝΤΙ.



Photo Credits: F. Parenzan



Photo Credits: F. Parenzan

Θα μιλήσω ως Ελληνίδα που ζει στην Τεργέστη, μια πόλη που έχει συνδέσει την ιστορία της με την Ελλάδα, αλλά είναι επίσης μια πόλη με έντονη πολιτιστική και μουσική ταυτότητα και βαθιά αγάπη για την όπερα. Μια πόλη που, όπως η Ελλάδα και το Ισραήλ, αγκαλιάζεται από τη Μεσόγειο. Τι αγαπάτε στην Τεργέστη;

Ήρθα στην Τεργέστη πριν από πολλά χρόνια, επειδή υπήρχε ένας υπέροχος καλλιτεχνικός διευθυντής εδώ, ένας από τους σπουδαιότερους στην Ιταλία, και πιστεύω στον κόσμο, ο οποίος ήταν μέλος της κριτικής επιτροπής του διαγωνισμού Herbert von Karajan στο Βερολίνο, τον οποίο κέρδισα όταν ήμουν 20 ετών. Ήταν στην επιτροπή, το πιο σημαντικό μέλος, και στενός φίλος του Karajan, φυσικά, ολόκληρη η οικογένειά του ήταν πολύ σημαντική. Και το 1976 ήμουν ήδη εδώ. Έτσι, η ιστορία αγάπης μου με αυτό το θέατρο ξεκίνησε πολύ νωρίς, από την αρχή της καριέρας μου.

Ήμουν τυχερός, γιατί από την πρώτη κιόλας επαφή μου με τις ορχήστρες γενικά, όχι μόνο τις ιταλικές, είχα μια ιδιαίτερη ανταπόκριση. Αγαπούν τον τρόπο που δουλεύω, το πάθος μου, το ύφος μου. Έτσι, αμέσως υπήρξε μια μεγάλη ιστορία αγάπης μαζί τους και με το κοινό, που είναι ένα θαυμάσιο κοινό με φανταστική παράδοση σε αυτή την πόλη, με μεγάλη γνώση τόσο της συμφωνικής όσο και της οπερατικής μουσικής. Και έπειτα, η πόλη, μου αρέσει πολύ. Πάντα μου άρεσε. Πάντα προσπαθούσα να επιστρέψω, παρόλο που τα πράγματα αλλάζουν ανάλογα με τις προτιμήσεις των νέων υπευθύνων ή καλλιτεχνικών διευθυντών. Παρ' όλα αυτά, μετά από λίγα χρόνια πάντα προσπαθούσα να ξαναγυρίσω, γιατί πάντα ένιωθα κάτι ξεχωριστό, μια ιδιαίτερη σύνδεση με αυτή την πόλη.

Αποφασίσατε να γίνετε μαέστρος σε πολύ νεαρή ηλικία, μια δύσκολη επιλογή. Ο Leonard Bernstein έλεγε ότι η διεύθυνση ορχήστρας είναι ένα μυστήριο, αλλά και ο μεγαλύτερος έρωτας της ζωής του. Τι σημαίνει για εσάς η διεύθυνση ορχήστρας;

Πρώτα απ' όλα, δεν είναι ακριβώς αλήθεια ότι το αποφάσισα εγώ. Το αποφάσισε η μητέρα μου.

Με ποια έννοια;

Δηλαδή, σπούδασα πολλά όργανα, βιολί, πιάνο από την ηλικία των οκτώ, τσέλο, κ.λπ. Όμως, ήταν η μητέρα μου που με καθοδήγησε σε αυτό το δρόμο. Όταν είσαι παιδί, κάποιος πρέπει να σε οδηγήσει, και αυτή ήταν η μητέρα μου, που στα δεκατρία μου αποφάσισε ότι έπρεπε να αρχίσω να σπουδάζω διεύθυνση ορχήστρας. Ήταν μια εξαιρετική γυναίκα, σπουδαία μητέρα, σπουδαία γυναίκα. Πήρε πτυχίο ψυχολογίας και φιλοσοφίας από τη Σορβόνη, οπότε παρακολουθούσε την πρόδό μου πολύ καλά για 12-13 χρόνια και μετά αποφάσισε ότι το μέλλον για μένα δεν ήταν το πιάνο ή κάποιο όργανο, αλλά κάτι πιο ευρύ, κάτι μεγαλύτερο. Ίσως είδε πράγματα που εγώ ακόμα δεν καταλαβαίνω.

Από όσα γνωρίζω, προσευχόταν στον Θεό να γεννηθεί ένα παιδί που θα μπορούσε να γίνει μουσικός, ένας μουσικός που θα μετέφερε ένα σημαντικό μήνυμα στον κόσμο. Αφού παρακολούθησε τις προόδους μου για πάνω από μία δεκαετία, πιθανόν κατάλαβε ότι αυτό δεν θα συνέβαινε μέσω του πιάνου ή του τσέλου, ήμουν πραγματικά outsider. Υπάρχουν τόσοι σπουδαίοι πιανίστες. Συνειδητοποίησε ότι αυτό δεν ήταν για μένα και κατάλαβε ότι έπρεπε να πάω προς τη διεύθυνση.



Photo Credits: Teatro Verdi Trieste/Visual Art - Fabio Parenzan



Photo Credits: Teatro Verdi Trieste/Visual Art - Fabio Parenzan



Photo Credits: Teatro Verdi Trieste/Visual Art - Fabio Parenzan



Photo Credits: Teatro Verdi Trieste/Visual Art - Fabio Parenzan

Φυσικά, κανείς δεν συμφωνούσε μαζί της, στα 13 δεν είναι συνηθισμένο να ξεκινάς διεύθυνση. Την απέρριψαν όλοι οι Ισραηλινοί μουσικοί. Ήταν πολύ δύσκολο για εκείνη ακόμα και να βρει κάποιον πρόθυμο να με διδάξει. Μετά από πολλή προσπάθεια, τελικά τα κατάφερε. Και ήταν παρούσα στα μαθήματα, και ήξερε να λέει τη γνώμη της.

Πιστεύω ότι η διεύθυνση ορχήστρας, όπως οτιδήποτε στον χώρο της τέχνης ή της μουσικής, πρέπει να συνοδεύεται από ένα μήνυμα. Πρέπει να έχεις κάτι μέσα σου να εκφράσεις, αυτό είναι το πιο σημαντικό. Διαφορετικά, πιστεύω ότι πρέπει να κάνεις κάτι άλλο. Μπορείς να το εκφράσεις με ένα όργανο, ή, όπως προσπαθώ εγώ, με αυτό το εξαιρετικό όργανο που είναι η ορχήστρα. Μπορείς να κάνεις εκατομμύρια πράγματα με αυτό. Βρίσκω τεράστια χαρά στο να κάνω μουσική μαζί τους, στο να προσπαθώ να αναδείξω τα βαθύτερα συναισθήματα που έγραψαν αυτοί οι μεγάλοι ιδιοφυείς συνθέτες.

Η πορεία μου, μετά την επιλογή μου γύρω στο 1979 με 1980 ως μουσικού διευθυντή στη Ρώμη και την εκτέλεση μεγάλου ιταλικού ρεπερτορίου, με πλούτισε ακόμη περισσότερο. Ανάμεσα στο bel canto, Bellini, Donizetti, Rossini, και στον Puccini, Verdi, τον βερισμό, τα απολαμβάνω όλα πάρα πολύ. Είναι μαγεία για μένα. Φυσικά κάνω και άλλα πράγματα, αλλά ως μουσικός διευθυντής της Όπερας της Ρώμης, την πρώτη μου μεγάλη θέση, επικεντρώθηκα στην ιταλική όπερα, γιατί δεν έρχεσαι στην Ιταλία για να κάνεις γερμανική όπερα.

Νιώθω μεγάλη τιμή που είμαι κοντά σε έναν από τους ζωντανούς θρύλους της όπερας. Έχετε διευθύνει σπουδαίες ορχήστρες σε εξαιρετικά θέατρα όπως η Σκάλα του Μιλάνο, η Μετροπόλιταν Όπερα στη Νέα Υόρκη, στο Ισραήλ, στο Λονδίνο, στο Παρίσι, για να αναφέρω μόνο μερικά. Έχετε συνεργαστεί με θρύλους όπως ο Pavarotti, ο

Domingo, η Netrebko, και με τον σπουδαίο Ιταλό σκηνοθέτη Franco Zeffirelli. Ποια συνεργασία θυμάστε πιο έντονα, ή ποια είναι η αγαπημένη σας στιγμή στην απίστευτη καριέρα σας;

Η αγαπημένη στιγμή είναι πάντα αυτή που ζεις τώρα. Ας πούμε λοιπόν, τώρα, η παρούσα στιγμή.

Είχα την τύχη να εργαστώ με πραγματικά μεγάλους καλλιτέχνες. Μου έλειψε να γνωρίσω άλλους, ίσως ακόμη μεγαλύτερους, όπως τη Μαρία Κάλλας. Θα ήθελα πολύ να κάνω μουσική με την Κάλλας, αλλά ήρθα πολύ αργά. Ή τον Di Stefano, έναν θρύλο. Τον Corelli. Τον Bastianini, αυτές οι φωνές δεν υπάρχουν πια.

Αλλά νιώθω ακόμη πολύ τυχερός που γνώρισα πολλούς άλλους σπουδαίους, που οι σημερινοί νέοι καλλιτέχνες ίσως να μη γνωρίσουν ποτέ. Η τραγουδίστρια με την οποία είχα τη σημαντικότερη σύνδεση ήταν η Raina Kabaivanska, μία από τις σπουδαιότερες καλλιτέχνιδες του τελευταίου αιώνα. Όχι μόνο μια φωνή. Ίσως η φωνή να μην ήταν καν το πιο σημαντικό πράγμα, όπως και στην Κάλλας. Αν το αναλύσεις, η φωνή της Κάλλας δεν ήταν το μεγαλύτερο προσόν της, δεν ήταν καν όμορφη. Αλλά η έκφραση, ο μοναδικός τρόπος ερμηνείας.

Όπως είπε ο Bernstein για την Κάλλας, ήταν η Βίβλος. Και αυτό τα λέει όλα. Ό,τι κι αν έκανε, όπως κι αν το έκανε, κανείς δεν μπορούσε να το κάνει όπως εκείνη.

Η Kabaivanska ήταν η πρωταγωνίστριά μου για 25 χρόνια. Μετά ήταν η Mirella Freni ένας άγγελος που τραγουδά. Κανείς δεν μπορεί να είναι η Mimì όπως εκείνη στη La Bohème. Κάναμε αρκετές παραγωγές, ανάμεσά τους και τη Fedora, που ο κόσμος ακόμη θυμάται, ήταν μοναδική. Ο τρόπος που τραγουδούσε, ο τόνος, η τεχνική, πραγματικό θαύμα.

Luciano Pavarotti! Σήμερα δεν βλέπω ούτε τη σκιά του Luciano. Παρότι



Photo Credits: Teatro Verdi Trieste/Visual Art - Fabio Parenzan



Photo Credits: Teatro Verdi Trieste/Visual Art - Fabio Parenzan



Photo Credits: Teatro Verdi Trieste/Visual Art - Fabio Parenzan

υπάρχουν εξαιρετικοί τραγουδιστές, δεν ξέρω αν θα υπάρξει ποτέ άλλος Luciano. Εν μέρει γιατί μας λείπουν οι δάσκαλοι. Δεν είναι όπως παλιά, όταν κάθε πόλη και κάθε θέατρο είχαν σπουδαίους δασκάλους. Σήμερα σχεδόν δεν υπάρχει τίποτα. Αν θέλω να προτείνω ένα δάσκαλο στον σημερινό βαρύτονο, είναι πραγματικά δύσκολο. Ακόμη και παγκοσμίως, μετά βίας μπορώ να προτείνω κάποιον. Υπάρχουν σπουδαίοι δάσκαλοι, αλλά πολύ λίγοι. Το να προτείνεις σπουδαίο δάσκαλο σε έναν βαρύτονο, σε έναν άνδρα, είναι δύσκολο. Δεν πιστεύω ότι μια γυναίκα μπορεί να διδάξει αποτελεσματικά ένα βαρύτονο, ειλικρινά. Ο Luciano ήταν μοναδικός. Είχα επίσης τη μεγάλη τύχη να δουλέψω με τον Alfredo Kraus, ένα θαύμα στον τρόπο που τραγουδούσε. Όχι η φωνή αυτή καθαυτή, έπρεπε να τη συνηθίσεις, στην αρχή ίσως να την άκουγες ελάχιστα. Αλλά η φωνή του διέσχιζε το πλήθος, γιατί η τεχνική του ήταν σωστή. Όταν η τεχνική είναι σωστή, η φωνή διαπερνά το πλήθος. Η έκφραση του ήταν μοναδική, πραγματικά ανεπανάληπτη. Είδα από κοντά τις μεγάλες του επιτυχίες, τη μεγάλη του τέχνη. Ο κόσμος ερχόταν από όλο τον κόσμο και εμείς συνδεθήκαμε με επιτεύγματα που θεωρήθηκαν θρυλικά. Και μετά, Piero Carruccilli. Τι ήταν, ένας γίγαντας. Ήταν από την Τεργέστη, ένας από τους σπουδαιότερους. Leo Nucci. Και σήμερα προσπαθώ να μεταδώσω όλα όσα έμαθα από αυτούς τους σπουδαίους καλλιτέχνες, από την Ιταλία, από το ιταλικό κοινό και τις ορχήστρες, προσπαθώ να τα περάσω στους νεότερους.

Σας συναντάμε να διευθύνετε το Rigoletto του Βέρντι. Τι μηνύματα φέρνει αυτή η όπερα στο σύγχρονο κοινό;

Νομίζω ότι υπάρχουν δύο βασικά σημεία. Πρώτον, το θαύμα, όχι μόνο της μουσικής του Βέρντι, αλλά και της ιδιοφυΐας του δράματος. Η ενότητα μουσικής και δράματος, πραγματική ιδιοφυΐα. Αυτή η όπερα είναι μία από τις ωραιότερες, παρότι δεν ανήκει στα ύστερα έργα του Βέρντι. Ξέρουμε ότι εξελισσόταν συνεχώς, φτάνοντας στο Falstaff, που είναι ένας τελείως διαφορετικός κόσμος. Όμως το Rigoletto, κατά τη γνώμη μου, είναι μια τέλεια όπερα, μία από τις μεγαλύτερες, ακόμη κι αν είναι πρώιμο έργο.

Δεύτερον, κάτι που λατρεύω, τα σύνολα του Βέρντι, το concertato ύφος του. Νομίζω ότι ήταν ο μεγαλύτερος σε αυτό. Φυσικά, άλλοι όπως ο Βάγκνερ ή ο Στράους έγραψαν σπουδαία σύνολα, αλλά συχνά λυγίζουν τους χαρακτήρες για να εξυπηρετήσουν τη μουσική. Ο Βέρντι δεν το κάνει. Κρατά τους χαρακτήρες από σάρκα και οστά, πιστούς στον εαυτό τους, και τα σύνολα είναι απλώς ασύγκριτα. Όπως το concertato της τελευταίας πράξης στο Rigoletto, είναι μοναδικό στον κόσμο.

Ξεκινήσατε την καριέρα σας με έναν μοναδικό τρόπο το 1968, όταν σας επέλεξε προσωπικά ο Leonard Bernstein να τραγουδήσετε σόλο σε ζωντανή μετάδοση στην ισραηλινή τηλεόραση. Πόσο σας επηρέασε εκείνη η συνάντηση;

Με επηρέασε πάρα πολύ. Είχα την εξαιρετική τύχη να είμαι μόλις ένα μέτρο μακριά από τον μεγαλύτερο μαέστρο στον κόσμο. Βέβαια υπήρχαν πολλοί άλλοι, ο Karajan φυσικά, μια διαφορετικού είδους ιδιοφυΐα, ο Furtwängler, ο Ormandy, και άλλοι σπουδαίοι μαέστροι. Όμως τότε, όταν ήμουν τόσο κοντά στον Bernstein, κατάλαβα ότι αυτός ήταν ο δρόμος μου, ο δρόμος της επικοινωνίας, της συμμετοχής, του πάθους. Ο δρόμος του να εκφράζεις τη μουσική με όλο σου το σώμα.

Θα έχει ίσως το ελληνικό κοινό την ευκαιρία να σας δει σύντομα να διευθύνετε σε κάποιο θέατρο στην Ελλάδα;

Το ελπίζω, γιατί μου αρέσει πολύ η Ελλάδα. Μου αρέσει πολύ η ελληνική μουσική και ιδιαίτερα η ελληνική λαϊκή μουσική. Για παράδειγμα, ο Θεοδωράκης και όλοι αυτοί οι μουσικοί είναι απίστευτοι! Θυμάμαι ότι είδα το μπαλέτο Ζορμπάς όταν ήμουν στη Βερόνα. Από το 1984 πηγαίνω στη Βερόνα κάθε χρόνο. Νομίζω ότι υπήρχαν δέκα παραστάσεις του Zorba the Greek και νομίζω ότι τις είδα και τις δέκα, είχα εμμονή με αυτό. Είμαστε πραγματικά τρελαμένοι με τη μουσική σας. Ελπίζω ο ατζέντης μου να κανονίσει κάτι σε ελληνικό θέατρο. Και επίσης επειδή η νοοτροπία σας είναι αρκετά κοντά στη δική μας.



ΜΑΡΙΑΝΤΖΕΛΑ ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΜΑΡΙΑ Γ. ΣΙΑΦΑΚΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ: ΜΑΡΙΑ Γ. ΣΙΑΦΑΚΑ
ΜΑΡΙΑ ΕΛΙΖΑ ΠΟΛΙΤΗ



Κυρία Χατζησταματίου, είστε μεσόφωνος με μια ιδιαίτερη φωνή και με απaráμιλλη σκηνική παρουσία, αλλά και μια πολυδιάστατη προσωπικότητα με ένα εντυπωσιακό βιογραφικό. Θα θέλατε να μας μιλήσετε για σας; Πως ξεκινήσατε;

Ξεκίνησα πολύ μικρή, από το παραδοσιακό τραγούδι και αργότερα αποφάσισα να κάνω σπουδές στο κλασικό τραγούδι. Ήδη από πολύ μικρή ηλικία είχα αποφασίσει πως θα ακολουθούσα το μονοπάτι της μουσικής. Όταν τελείωσα το σχολείο, έζησα ένα διάστημα στην Θεσσαλονίκη όπου έκανα μαθήματα φωνητικής και τα πρώτα μου βήματα στην νεοσυνταθείσα τότε Όπερα Θεσσαλονίκης. Αργότερα συνέχισα τις σπουδές μου στην Ιταλία και την Γαλλία και έπειτα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Μετά από αυτό, πέρασα μερικά χρόνια ταξιδεύοντας σε όλο τον κόσμο για δουλειά και το 2016 αποφάσισα να κάνω την Ελλάδα το επίκεντρο της ζωής μου. Έπειτα ήρθε η πανδημία, η οποία άλλαξε σε μεγάλο βαθμό την πορεία μου. Ήταν εκείνη την περίοδο που άρχισα να ασχολούμαι πιο ενεργά με την έρευνα.

Έχετε διττή ιδιότητα, αυτή της ερευνήτριας αλλά και της ερμηνεύτριας. Πόσο δύσκολο εγχείρημα ήταν να συγκεντρωθούν και να αποδοθούν σωστά τα θαυμάσια τραγούδια, αληθινοί θησαυροί πολιτισμού, που αποτέλεσαν την συλλογή Άγνωστοι Μουσικοί Θησαυροί των Ελλήνων Εβραίων και το βιβλίο με δίσκο Τα τραγούδια του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Εβραίων. Ποιες προκλήσεις αντιμετωπίσατε;

Η δυσκολία που αντιμετώπισα ιδιαίτερα έντονα στην αρχή ήταν το γεγονός ότι η εβραϊκή μουσική παράδοση στην Ελλάδα παρέμενε σε μεγάλο βαθμό αχαρτογράφητη. Το εύρος των τραγουδιών, τόσο της ρωμανιώτικης όσο και της σεφαραδίτικης παράδοσης, ήταν ουσιαστικά θαμμένο σε αρχεία, ιδιωτικές συλλογές και ξενόγλωσσα βιβλία. Επιπλέον, το υλικό αυτό βρισκόταν κυρίως σε μορφή πρωτογενούς καταγραφής: ηχητικά αρχεία από ερασιτέχνες, συνήθως μεγάλης ηλικίας ερμηνευτές, ή απομαγνητοφωνήσεις αυτών των ηχογραφήσεων με τρόπο που δεν διευκόλυνε την εύκολη αναπαραγωγή των τραγουδιών. Η δισκογραφία, αν και συνολικά αρκετά πλούσια, καθώς και οι ανθολογίες, καλύπτουν μόνο ένα πολύ μικρό μέρος αυτού του θησαυρού. Έτσι, ανακυκλώνονται τα ίδια 50-60 τραγούδια, ενώ εκατοντάδες άλλα μένουν στην αφάνεια. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι πρόκειται για προφορική παράδοση, η οποία μεταδιδόταν από γενιά σε γενιά. Το Ολοκαύτωμα, που οδήγησε στον αφανισμό περίπου του 85% του εβραϊκού πληθυσμού της Ελλάδας, διέκοψε βίαια και τη συνέχιση αυτής της μουσικής κληρονομιάς. Είμαι σίγουρη ότι αν δεν είχε υπάρξει το Ολοκαύτωμα και με την ανάπτυξη

της τεχνολογίας, ο πλούτος της μουσικής κληρονομιάς των Ελλήνων Εβραίων θα είχε διασωθεί και τα μεγέθη σήμερα θα ήταν διαφορετικά. Σε ό,τι αφορά τα τραγούδια της περιόδου του Ολοκαυτώματος η δυσκολία ήταν να εντοπίσω τις πηγές και να αρχίσω να διαβάζω. Έπειτα το υλικό άρχισε να ξεπηδά και να συγκεντρώνεται.

Αυτά τα τραγούδια ζωντανεύουν μια εποχή αλλά και μια ολόκληρη κοινότητα ανθρώπων. Πριν από το Ολοκαύτωμα, η Ελλάδα αριθμούσε δεκάδες κοινότητες Ρωμανιωτών και Σεφαραδιτών, από την Αλεξανδρούπολη μέχρι και την Κρήτη. Η κορωνίδα όλων ήταν η Κοινότητα Θεσσαλονίκης, την οποία και αποκαλούσαν και «Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων».

Η μουσική παράδοση τόσο των Σεφαραδιτών όσο και των Ρωμανιωτών Εβραίων έχει ιστορία πολλών αιώνων, όση και οι ίδιες οι κοινότητες. Οι Ρωμανιώτες, γηγενείς της Ελλάδας εδώ και χιλιάδες χρόνια, είχαν την δική τους ιδιαίτερη μουσική παράδοση κυρίως σε επίπεδο θρησκευτικό, όσο και μέσα από ηθοπλαστικά τραγούδια. Όσον αφορά την κοσμική τους μουσική, αυτή δεν διαφοροποιείται ιδιαίτερα από εκείνη που άκουγαν και οι υπόλοιπες ομάδες του πληθυσμού, δηλαδή από τη μουσική του ευρύτερου κοινωνικού τους περιβάλλοντος.

Οι Σεφαραδίτες, διωγμένοι από την Ισπανία τον 15ο αιώνα, εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα, η οποία τότε ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, και έφεραν μαζί τους τη μουσική τους παράδοση, τα τραγούδια και τα έθιμά τους. Με την πάροδο των αιώνων, τόσο στη Θεσσαλονίκη όσο και σε άλλες περιοχές, όπως ενδεικτικά στη Ρόδο, συνέχισαν να δημιουργούν τραγούδια, τα οποία εξελίχθηκαν, μετασχηματίστηκαν και επηρεάστηκαν τόσο από την τοπική ελληνική μουσική παράδοση όσο και από την οθωμανική.

Στις αρχές του 20ού αιώνα παρατηρούμε πλέον την έντονη επίδραση που άσκησε το ρεμπέτικο τραγούδι, αλλά και άλλα μουσικά ιδιώματα, όπως η οπερέτα.

Το τραγούδι είναι ο καθρέπτης μίας κοινωνίας. Καθρεπτίζει με τέτοια ακρίβεια την ψυχολογία και τον χαρακτήρα μίας κοινωνίας όσο καμία άλλη τέχνη, θεωρώ.

Και έπειτα αυτοί οι άνθρωποι, οι Έλληνες Εβραίοι εξολοθρεύτηκαν φρικτά στα ναζιστικά στρατόπεδα. Η Θεσσαλονίκη έχασε το 98 τις εκατό του εβραϊκού πληθυσμό, ένα ποσοστό από τα μεγαλύτερη της Ευρώπης. Αυτά τα τραγούδια που συλλέξατε αποτελούν ένα πραγματικό θησαυρό όχι μόνο για την Ελληνική Εβραϊκή Κοινότητα αλλά και για τον Ελληνικό πολιτισμό του οποίου και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι.



Πράγματι, το υλικό που έχει συγκεντρωθεί και συνεχίζουμε να ανακαλύπτουμε έχει τεράστια αξία τόσο για τις εβραϊκές κοινότητες, όσο και την ευρύτερη κληρονομιά της χώρας μας. Είναι κομμάτι της ύπαρξής της, μέρος της ταυτότητάς της. Ειδικά τα τραγούδια της περιόδου του Ολοκαυτώματος φωτίζουν πτυχές της περιόδου και αναδεικνύουν θέματα εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων Εβραίων, πατριωτισμού και αντίστασης. Αναδεικνύουν πτυχές που δυστυχώς παραμένουν άγνωστες μέχρι και σήμερα.

Πιστεύετε ότι έχετε ολοκληρώσει αυτό το έργο ή θεωρείτε ότι είστε ακόμη στην αρχή.

Σίγουρα δεν έχω ολοκληρώσει, αλλά δεν ξέρω με ακρίβεια σε ποιο σημείο του δρόμου βρίσκομαι. Εκεί που θεωρώ ότι φτάνω στο τέλος, εκεί ξεπηδάει μία νέα συλλογή, μία ακόμη πηγή, ένα ακόμη αρχείο προς μελέτη. Πλούσιος κόσμος, ατελείωτος.

Εκτός από καταξιωμένη ερμηνεύτρια είστε και υποψήφια διδάκτωρ στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και μάλιστα έχετε εκδόσει και ένα σημαντικό βιβλίο με τίτλο Τα τραγούδια του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Εβραίων. Μιλήστε μας για αυτό.

Όταν εντόπισα τα τραγούδια της περιόδου του Ολοκαυτώματος δεν είχα πρόθεση να γράψω κάποιο βιβλίο. Είχα απλώς σκοπό να κάνω έναν ακόμη δίσκο και να γράψω τα liner notes, όπως λέγονται. Στην πορεία ένιωσα ότι η σπουδαιότητα του υλικού καλεί για λίγο παραπάνω χώρο και έτσι προέκυψε το βιβλίο το οποίο περιλαμβάνει κωδικό QR προς ακρόαση του υλικού. Σε αυτήν την έκδοση παρουσιάζω έναν μόνο αριθμό των τραγουδιών της περιόδου του Ολοκαυτώματος. Στο διδακτορικό θα έχω την ευκαιρία να παρουσιάσω πολλά περισσότερα.

Τα τραγούδια ακολουθούν το χρονικό του διωγμού και την εφαρμογή της Τελικής Λύσης. Για τα θύματα του Ολοκαυτώματος, το να γράφουν και να τραγουδούν αποτελούσε τρόπο εκτόνωσης, παρηγοριάς, αντίστασης, αλλά και ψυχαγωγίας μεταξύ τους για τη διατήρηση του φρονήματος.



Σήμερα, τα τραγούδια αυτά λειτουργούν για εμάς ως πολύτιμες πηγές πληροφορίας. Σε αντίθεση με τις προφορικές ή γραπτές μαρτυρίες των επιζώντων που κατεγράφησαν πολλά χρόνια μετά από την απελευθέρωση των στρατοπέδων, τα τραγούδια που διασώθηκαν αποτελούν απευθείας μαρτυρίες που προέρχονται μέσα από την ίδια την εμπειρία του Ολοκαυτώματος.

Κα Χατζησταματίου είχαμε τη χαρά πολλές φορές να απολαύσουμε την ερμηνεία σας σε παραστάσεις υψηλού κύρους και επιπέδου. Αυτό που μας εντυπωσίασε εκτός από την σκηνική παρουσία σας και τη θεϊκή φωνή σας, είναι η περίσσια συναισθήματος που χαρακτηρίζει τη φωνή σας. Είναι μια φωνή που ζωντανεύει τη μνήμη. Αλλά και μια φωνή που χαράζεται στη μνήμη. Δεν θα μπορούσε να βρεθεί πιο ιδανική φωνή από τη δική σας και πιο ιδανική ερμηνεύτρια για να τραγουδήσει αυτά τα μοναδικά τραγούδια του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Εβραίων. Και δεν υπάρχει άνθρωπος που θα σας ακούσει να ερμηνεύετε αυτά τα τραγούδια και δεν θα συγκλονιστεί ως τα καταβαθα της ψυχής του. Μιλήστε μας για αυτά τα τραγούδια.

Τα τραγούδια του Ολοκαυτώματος, γραμμένα από τους Έλληνες Εβραίους στην πιο ζοφερή περίοδο της ζωής τους ξεχειλίζουν από συναίσθημα, παράπονο, πόνο και αγωνία. Θεωρώ πως οι ίδιοι οι στίχοι είναι ικανοί από μόνοι τους να κάνουν το οποιονδήποτε ερμηνευτή, επαγγελματία ή μη, να ερμηνεύσει με την ψυχή του αυτά τα κείμενα.

Προσωπικά θα είχα μεγάλη δυσκολία να επιλέξω ανάμεσα σε αυτά τα υπέροχα τραγούδια. Αλλά θα ήθελα να σας ρωτήσω αν ξεχωρίζετε, αν ταυτίζεστε με κάποιο από αυτά τα μοναδικά τραγούδια και ποιο θα ήταν αυτό;

Τα αγαπώ όλα γιατί όλα γράφτηκαν από πονεμένες ψυχές που όμως κράτησαν το θάρρος τους μέχρι το τέλος. Είναι ένα όμως μέσα σε όλα το οποίο στα μάτια μου ξεχωρίζει γιατί περικλείει το παράπονο, την απορία, τις αναμνήσεις και την ελπίδα που συνυπάρχουν σε λίγους έμμετρους στίχους



*Τη φυλακή εγώ δεν ήξερα
και τώρα τη γνωρίζω.
Μες στο κελί γυρίζω
τους τοίχους αντικρίζω.
Όλα στο νου μου έρχονται
τα γέλια κι οι αγάπες.
Όλα γινήκαν στάχτες
στο τρένο της ζωής.
Έτσι είναι η ζωή, κορίτσια,
Πάντα έτσι είναι η ζωή.
Να'μαστε κλεισμένες μέσ στο Άουσβιτς.
Νιάτα που περνούν, χαρές που φεύγουν
πίσω δεν γυρνούν.
Κορίτσια, κάντε υπομονή, θα βγούμε
από το Άουσβιτς.*

Τι πιστεύετε ότι αντιπροσωπεύουν τα τραγούδια του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Εβραίων στις μέρες μας και γιατί τώρα περισσότερο από ποτέ μας αφορούν όλους;

Μας αφορούν όλους γιατί είναι κομμάτι της ιστορίας μας. Γιατί γράφτηκαν από Έλληνες τους οποίους κανείς δεν προστάτευσε. Έλληνες που θα μπορούσαν να είναι η γιαγιά μας και ο παππούς μας, η αδελφή και η μητέρα μας, ο φίλος μας ή ο γείτονάς μας. Γιατί ακόμη οι απόγονοι αυτών των ανθρώπων αντιμετωπίζονται

σαν ξένοι, σαν διαφορετικοί. Μας αφορούν γιατί κάποιοι από τους δημιουργούς αυτών των τραγουδιών, που χάθηκαν στα κρεματόρια, είχαν προηγουμένως πολεμήσει στο μέτωπο της Αλβανίας για την ελευθερία μας. Μας αφορούν γιατί συμπυκνώνουν την εμπειρία του Ολοκαυτώματος σε λίγες γραμμές, ως άμεσες μαρτυρίες. Μας αφορούν γιατί καταρρίπτουν μύθους γύρω από την εθνική ταυτότητα των Ελλήνων Εβραίων: τα τραγούδια είναι γραμμένα στα ελληνικά, μιλούν για την πατρίδα, για την Ελλάδα, για την ελληνική σημαία.

Μας αφορούν γιατί, με την πυκνή και λιτή μορφή τους, μας θυμίζουν ότι το κακό μπορεί να εξαπλωθεί ασταμάτητα· ότι πρέπει πάντα να είμαστε σε εγρήγορση, να μελετάμε την ιστορία και να αντλούμε από αυτήν τα εργαλεία για να κατανοήσουμε το παρόν και να αντιμετωπίσουμε το μέλλον.

Δυστυχώς, αν και ζούμε σε μια εποχή με την ευκολότερη πρόσβαση στην πληροφορία, η κατανόηση μας του παρελθόντος είναι δυσανάλογα ελλιπής.

Κα Χατζησταματίου θα θέλατε να μοιραστείτε μαζί μας τα σχέδια σας για το μέλλον;

Στο εγγύς μέλλον συνεχίζω το διδακτορικό, την έρευνα με τα τραγούδια της εβραϊκής παράδοσης, ετοιμάζω έναν ακόμη δίσκο και κάποιες συνεργασίες εκτός εβραϊκής μουσικής.

Όλα είναι ρευστά και αβέβαια στις μέρες μας, όμως προχωρούμε με ελπίδα και αγάπη.



ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΔΕΙΠΝΟ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ



Χριστιάννα Β. Βαρδιογιάννη

Με μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκε το **Χριστουγεννιάτικο Δείπνο για την ΕΛΠΙΔΑ** που διοργάνωσε το Σωματείο «**ΕΛΠΙΔΑ-Σύλλογος Φίλων Παιδιών με Καρκίνο**», την **Τρίτη 9 Δεκεμβρίου 2025**, στο **Four Seasons Astir Palace Hotel Athens**.

Μέσα σε μοναδική χριστουγεννιάτικη ατμόσφαιρα υψηλής αισθητικής η **Πρόεδρος της ΕΛΠΙΔΑΣ κυρία Χριστιάννα Β. Βαρδιογιάννη** υποδέχτηκε μέλη, υποστηρικτές και φίλους του Συλλόγου, προσωπικότητες από τον χώρο της διπλωματίας, της κοινωνίας, της επιχειρηματικότητας και της τέχνης, με έναν κοινό σκοπό: **τη στήριξη των**

παιδιών που δίνουν τη δική τους μάχη με τον καρκίνο.

Εκτιμώντας το διαχρονικό και διεθνώς αναγνωρισμένο έργο της ΕΛΠΙΔΑΣ την εκδήλωση στήριξε με την παρουσία της η **Πρέσβης των ΗΠΑ στην Αθήνα, Κίμπερλι Γκίλφοϊλ**.

Το ψυχαγωγικό μέρος ανέλαβε αφιλοκερδώς ο αγαπημένος καλλιτέχνης **Κωνσταντίνος Αργυρός**, που χάρισε μοναδικές στιγμές γιορτινής διάθεσης.

Η **Πρόεδρος του Συλλόγου, κυρία Χριστιάννα Β. Βαρδιογιάννη**, στην ομιλία της της ευχαρίστησε όλους για τη συμπαράστασή τους



Κωνσταντίνος Αργυρός, Χριστιάννα Β. Βαρδινογιάννη



Χριστιάννα Β. Βαρδινογιάννη, Κίμπερλι Γκιλφόιλ



Χριστιάννα Β. Βαρδινογιάννη, Μαριάννα Λαιμού

στον αγώνα κατά του παιδικού καρκίνου, τονίζοντας ότι η δύναμη της προσφοράς είναι πολύτιμο δώρο για τα παιδιά αυτές τις άγιες ημέρες των Χριστουγέννων: «Μέσα από την καρδιά μου θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την παρουσία σας και την ολόθερμη στήριξή σας στην ΕΛΠΙΔΑ. Η σημερινή εκδήλωση είναι κάτι πολύ παραπάνω από ένα δείπνο, είναι μια βραδιά αγάπης και αλληλεγγύης για τα παιδιά της ΕΛΠΙΔΑΣ. Σήμερα μας τιμάτε και γίνεστε μέρος του ιερού αγώνα μας για τα παιδιά με καρκίνο και τις οικογένειές τους».

Την παρουσίαση της βραδιάς ανέλαβε η **Σταματίνα Τσιμτσιλή** ενώ το κέφι προετοίμασε ο γνωστός **DJ Αντώνης Δημητριάδης**. Η ατμόσφαιρα ήταν ζεστή και λαμπερή, με τους καλεσμένους να ανταλλάσσουν ευχές και να ενισχύουν ουσιαστικά το έργο του Συλλόγου. Το χριστουγεννιάτικο δείπνο της ΕΛΠΙΔΑΣ έστειλε το μήνυμα ότι η **αλληλεγγύη και η ελπίδα** μπορούν να φωτίσουν τις ζωές των παιδιών και των οικογενειών τους, συστρατεύοντας στο πλευρό τους πολλούς σταθερούς και νέους φίλους και συμμάχους!

Την **Πρόεδρο της ΕΛΠΙΔΑΣ** πλαισίωσαν σε αυτή τη λαμπερή βραδιά όλα τα μέλη του Διοικητικού Συλλόγου του Σωματίου, ενώ στην Οργανωτική Επιτροπή μετείχαν οι κυρίες **Μαριάννα Λαιμού, Νούλη Μανώλη, Αλίνα Μινέτα, Τζωρτζίνα Έλληνα**.

Θερμές ευχαριστίες στο Four Seasons Astir Palace Hotel για την ευγενική φιλοξενία, την κυρία Φαίη Βαλλίδη για τη διοργάνωση της εκδήλωσης, καθώς, στους χορηγούς της βραδιάς: **MINETTA Ασφαλιστική, TentStyle, VST, Studio7, La Tour Melas, Bar Solutions**, καθώς και στις εταιρείες που προσέφεραν δώρα για την λαχνοφόρο αγορά.

Η ζωή είναι πολύ
όμορφη για να βήχεις.

PROSPAN® 



Για τη συμπτωματική
ανακούφιση του
παραγωγικού βήχα



Για ενήλικες και παιδιά
άνω των 4 ετών
3 φορές την ημέρα



Για ενήλικες και παιδιά
άνω των 12 ετών
2 φορές την ημέρα

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ ΔΙΑΒΑΣΤΕ
ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ ΓΙΑΤΡΟ Ή ΤΟ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ

Η δοσολογία για το πόσιμο διάλυμα είναι: Παιδιά από 4-5 ετών: 1,5 mL 3 φορές την ημέρα. Παιδιά από 6-12 ετών: 2,5 mL 3 φορές την ημέρα. Παιδιά από 12 ετών και ενήλικες: 5 mL 3 φορές την ημέρα. Η δοσολογία για τα αναβράζοντα δισκία είναι: Ενήλικες και παιδιά ηλικίας άνω των 12 ετών: 1 δισκίο 2 φορές την ημέρα. Να μη χορηγείται σε άτομα με υπερευαισθησία στο δραστικό συστατικό ή σε φυτά της οικογένειας των *Araliaceae*, σε παιδιά ηλικίας κάτω των 2 ετών καθώς και σε άτομα με δυσανεξία στην φρουκτόζη.

FarmaSyn SA
PHARMACEUTICALS

Θέση Ρίκια, 19300 Ασπρόπυργος, Αττική
τηλ: 210 5777140 | fax: 210 5788791
www.farmasyn.gr



ENGELHARD

CREATING
THE CITIES
WE WANT
TO LIVE IN



20 YEARS DIMAND
REAL ESTATE DEVELOPMENT



dimand.gr Νερατζιώτισσης 115, 151 24 Μαρούσι | T: 210 8774200 | E: info@dimand.gr



Το Tobacco Hotel αποτελεί την μεταμόρφωση ενός από τα παλαιότερα καπνομάγαζα της Θεσσαλονίκης σε παραδοσιακό ξενοδοχείο Α Κατηγορίας (4 αστέρων), στο κέντρο της πόλης, έτοιμο να σας υποδεχτεί.

Δίνοντας μεγάλη σημασία στην πενταμέρεια, πάντα με σεβασμό προς τον επισκέπτη και κατανοώντας τις ανάγκες του, δημιουργήσαμε ένα ζεστό και ευχάριστο περιβάλλον όπου κύριο μέλημά μας είναι η προσφορά υπηρεσιών φιλοξενίας υψηλού επιπέδου.

Τα 57 πολυτελή δωμάτια άνετα και λειτουργικά καλύπτουν τις ανάγκες τόσο του επιχειρηματία όσο και του απλού επισκέπτη της πόλης. Διακοσμημένα με γούστο, απλότητα και σεβασμό προς τον επισκέπτη, παίζουν σε ανοιχτούς και σκούρους γήινους τόνους σε μια εναλλαγή μάρμαρου και ξύλου, με αποτέλεσμα ένα σοβαρό αλλά συνάμα ξεκούραστο περιβάλλον.

Τα ευρύχωρα μπάνια συμπληρώνουν με διακριτικότητα, στους ίδιους χρωματικούς τόνους, την ταυτότητα του καλού γούστου.

Αγίου Αντωνίου 25, 54632 | ☎ 0030 2310 515002 | ☎ 0030 2310 530711 | ✉ info@davitel.gr

www.davitel.gr